

אור ההלכות

לקי

הליכות עם ישראל

עמותה להפצת ערכי היהדות הנאמנה

רח' הרב שלום יצחק הלוי 4, קרית אונו, תד. 211, מיקוד: 55100

בשיתוף: "אורות יצחק", גרעין תורני קהילתי - מודיעין

גליון חודש שבט
התשע"ה
גליון מס' 88

מ"ר הרה"ג רצון ערוסי שליט"א

טו בשבט ושבט שירה

מי הדעת

הנביאה... את התף בידה, ותצאן כל הנשים אחריה, בתפים ובמחלות, אצל הנשים יש כלי נגינה בתוספת לשירה.

לאחר הנס הגדול, עם ישראל מגיע למרה: "וילנו העם על משה לאמר מה-נשתה", מי המקום מרים, ושוב קמים להם השוליים ומתלוננים. משה צועק אל ה' והוא מנחה אותו לרפא את המים על ידי השלכת עץ לתוכן. ריפוי המים נעשה דווקא על ידי עץ, ללמדנו "אם אין עצה אין תבונה", החכמה היא המרפאת, ועל מובילי העם להיות יועצי הדעת והתבונה, כדי שימלאו את תפקידם בריפוי מחלות העם. שרשי העץ יונקים מהמים והוא אינו נע ונד, כך גם ראוי לאומה חזקה, להתחבר למי הדעת, ובזאת תנקה את עצמה מתחלואי מצרים המטונפים שבכל דור ודור, ולהניב דורות משובחים ומתוקים.

שבעים תמרים

ממרה עם ישראל מגיע לגן העדן שבאילים: "ויבאו אילמה וישם שתים עשרה עינת מים, ושבועים תמרים". שתים עשרה מעיינות כנגד שנים עשר השבטים, ללמדנו שכל שבט ושבט צריך לפתח את מעיין הדעת והיצירתיות הייחודי שבו. ושבועים התמרים רמז לשבעים זקנים שבסנהדרין, כלומר, על מנהיגי העם להיות איתנים וזקופים כדקל, מחוברים למים גם במקום מדבר וציה, ומניבים פירות מתוקים שמהם נהנית אומה שלמה. יוצא, איפוא, כי קשר גדול ואמץ ישנו בין עולם האדם והאומה לבין עולם הצומח. יהי רצון שיקרב היום בו נזכה לראות את מנהיגנו ישרי דרך כדקל, מחוברים למי הדעת כעץ איתן, ומניבים פירות מתוקים בהוראות חברתיות וערכיות שיובילו את עמנו לשגשוג רוחני וכלכלי כאחד.

תשועה וניצחון

משה רבנו בוקע את הים ועם ישראל הולך בחרבה, ומה עם המצרים? ה' "מחזק את לב מצרים", והם מרוב להיטותם לבצע ולנקמה רודפים אחרי אבותינו לתוך הים. המצרים טובעים ואובדים בים ובלב העם בוקעת רינה והודיה לה' על תשועתו: "וייראו העם, את ה' ויאמינו, בה' ובמשה עבדו".

משה רבנו מנהיג גדול, מבטא את החוויה הרגשית האדירה הזו בשירה, הוא המוביל והוא הקובע את תוכנה: "אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת לה'... ויאמרו לאמר: אשירה לה' כי גאה גאה, סוס ולכבד רמה בים", אחרי כל פסוק שמשם פותח בו כל העם חוזרים "אשירה לה' וכו'". משה רבנו, בשגב שירתו, מבטא את השמחה בנפול אויבנו, ויחד עם זאת את תכלית גאולתנו ממצרים שהיא כיבוש הארץ ובניין בית המקדש: "תבאמו ותשעמו בהר נחלתך...".

לנשים יש חלק חשוב ומרכזי בשמחת האומה: "ותקח מרים במלחמת ששת הימים

טו בשבט חל בסמיכות לשבת בשלח ולעתים קרובות אף חל בשבת שירה עצמה. האם יש קשר בין האירועים? אבותינו נחלצו משעבוד מצרים אך עתה הם עומדים על שפת ים סוף כשמצד אחד הים מונע את התקדמותם ומן הצד האחר צבא מצרים הולך וסוגר עליהם, צבא מבהיל ואימתני, עז ואכזר, צמא לנקמה. ברגעים קשים אלה העם זועק ומתחנן להצלה, וקולות קטני האמונה שוב צפים ועולים, הם מתלוננים על משה שהוציאם ממצרים, הם אינם רוצים בגאולה ובחרות, ואף לא בריבונות בארץ המובטחת. הם מאשימים את משה: "המבלי אין-קברי ממצרים, לקחתנו למות במדבר, מה-זאת עשית לנו, להוציאנו ממצרים, הלא זה הדבר, אשר דברנו אליך במצרים לאמר, חדל ממנו, ונעבדה את מצרים, כי טוב לנו עבד את מצרים, ממנו במדבר". האופוזיציה למשה לא קמה עכשיו, היא גחשה ורחשה תמיד וחיכתה להזדמנות לתקוף את משה רבנו ולהאשימו בכישלון יוזמת הגאולה והחרות. משה רבנו משדר עצמה פנימית ומחזק את מורל העם: "ויאמר משה אל-העם, אל תיראו התיצבו וראו את ישועת ה', אשר עשה לכם היום... ה' ילחם לכם, ואתם, תחשקו".

לאחר מכן, משה רבנו צועק אל ה' בבקשה להצלת העם והוא משיבו: "מה תצעק אלי, דבר אל בני ישראל, ויסעו... ואתה הרים את מטף ונטה את ירך על הים ובעקפה". מדוע הורה ה' את משה לפעול? וכי לא היה יכול לבקוע את הים בלעדי הרמת המטה? זאת ללמדנו, כי אין לסמוך על הנס לבדו, לצד הבטחון והאמונה בה' יתברך ובישועתו, יש צורך ביוזמה ובפעולה, גם ליחיד וגם לאומה, כדי להגיע ליעדים ולחוף מבטחים.

מלחמת ששת הימים

במלחמת ששת הימים מנעו טיסה מבצעית מאחד מטייסי הקרב הוותיקים בשל גילו. לאחר שהוא התעקש להשתתף במלחמה התירו לו לטוס במטוס סיור קל כדי לאסוף

המרכז העולמי
למשפט התורה

בית מדרש לדיני
ממונות

מכון מש"ה
לחקר משנת
הרמב"ם

מכון תורני
לחקר מנהגי
העדות בישראל

שיעורי תורה
תלמוד תורה
וכלל אברכים

שבתות עיון
וירחי כלה

מפעלים לטיפוח
אהבת ישראל
וארצו

קרנות מחקר
עידוד וחסד

ארגון אשת חיל

העלון מוקדש לזכרו של
אהרן ב"ר שמואל חמדי נע"ג

ולרפואתה של
מרת שרה חמדי מב"ת

נדבת המשפחה

שאלה:

חמש חברות ראו חולצה בחנות מסוימת, במחיר של 95 ₪. והחליטו לרכוש כל אחת חולצה. הם נתנו כסף ללא שמתגוררת בסמיכות שתרכוש להם את החולצות. כשבאה לשלם, נאמר לה שיש מבצע שמי שקונה ב- 500 ₪ תשלם 350 ₪. ומאחר וסכום הקניה שלה עמד על 475 ₪, החליטה לרכוש צמיד בסך של 50 ₪. ושילמה בסה"כ 375 ₪. מי זוכה בהטבה זו?

תשובה:

א. שליח, שקנה דבר שמחירו קצוב, וקיבל מהמוכר מתנה. חולקים בה השליח והמשלח.
ב. כשהמוכר אומר במפורש, שנותן את ההטבה לשליח או למשלח. נחלקו הראשונים, האם יקבל זה שהתכוון אליו המוכר, או שגם במקרה זה יחלקו.
ג. שליח שקנה דבר שאין לו מחיר קצוב, כל התוספת היא למשלח.
ד. גם כשהמחיר קצוב, אם לא קיבל השליח מתנה, אלא הפחית לו המוכר את סך התשלום, אזי המשלח זוכה לבדו בהנחה שנתקבלה.
ה. בנידון שלנו, יש אפשר, ולתת שני שליש מההנחה לבעלי המעות, ושליש לשליח.

מקורות ונימוקים

שער קצוב ואינו קצוב

א. נפסק בש"ע (קפג סעיף ו') היה השער קצוב וידוע, והוסיפו לשלוח במנין או במשקל או במדה, כל שהוסיפו לו המוכרים, הרי הוא של שניהם, וחולק התוספת, השליח עם בעל המעות. ואם היה דבר שאין לו קצבה, הכל לבעל המעות. דהיינו דבר שמחירו קצוב וידוע, ונתן המוכר לשליח תוספת, אזי חולקים בה המשלח עם השליח. מה שאין כן בדבר שאינו קצוב. וטעם החילוק בין דבר קצוב לאינו קצוב, שדבר שאינו קצוב נחשבת התוספת כמחיר המוצר. וכשהשער קצוב, ובכל זאת ניתנה תוספת, אין התוספת נחשבת למחיר המוצר, אלא להטבה נפרדת. סמ"ע (שם ס"ק כ').

ב. נחלקו הראשונים מדוע בדבר קצוב חולקים השליח והמשלח בתוספת. לדעת רש"י, משום שיש לנו ספק למי התכוון המוכר לתת את התוספת, האם לזה שבא לפניו (השליח) או

למשלח. ולכן חולקים ביניהם. (ועיין בט"ז שהקשה שלפי זה, הדין היה צ"ל המוציא מחברו עליו הראיה, וע"ש מה שתיירץ). ולדעת הר"י והרא"ש והעיסור, הסיבה שחולקים היא, שמן הדין היה צריך השליח לזכות בכל התוספת שאינה חלק מהמקח, ורק משום שמעותיו של המשלח גרמו לתוספת זו, חולקים בה שניהם. והנפק"מ בין הטעמים, כשהמוכר אמר במפורש למי הוא נותן את התוספת, שלשית רש"י יקבל מי שאמר המוכר ולשית הר"י יחלקו גם בכה"ג, ש"ך (ס"ק יב). אומנם לקצות החושן (ס"ק ז') כל זה, אם אמר שנותן לשליח, אבל אם אמר שנותן להמשלח, הכל להמשלח לכו"ע. ובהסבר דברי הרמ"א עיין בש"ך שם, ובדיני ממונות. (בצרי פרק חמישי הערה 2).

שליח שקיבל הנחה

כל האמור לעיל הוא כשנתקבלה תוספת על המקח, שאז אם המחיר קצוב, חולקים בתוספת. אבל כשנתקבלה הנחה, אזי אף אם המחיר קצוב, על השליח להשיב לבעל המעות את מה שנשאר. דהיינו, אם נשלח לרכוש דבר שמחירו 100 ₪, והמוכר הוריד לו ל-75 ₪, על השליח להשיב את היתרה למשלח משום שהמעות שנתן, הם של המשלח, ואינו יכול לעכבם לעצמו. מה שאין כן כשנתקבלה תוספת, שלא הייתה מעולם בבעלות המשלח. (שו"ע קפג סעיף ט' בהגה ובסמ"ע ס"ק כו).

בנידון שלנו

א. בנידון שלנו יש לדון האם מחיר החולצות נחשב לקצוב, ואף אם הוא קצוב, הרי כאן לא התקבלה שום תוספת מהמוכר, אלא רק ההנחה. ובה כל הרווח הוא להמשלח, כאמור לעיל. אולם, למרות זאת, יש מקום לתת את כל התוספת לשליח, משום שהתוספת לא נתקבלה ישירות מכספם של המשלחים, אלא בעקבות יוזמה של השליח, שרכש לעצמו דבר ע"מ לעבור את סך 500 ₪, ובלי זה לא הייתה מתקבלת כל הנחה, והיה על השליח לשלם 475 ₪ ובה מסתיימת שליחותו. והוא יזם קניה נוספת שהיא יצרה את ההנחה, ולכאורה נחשב למעשה אחר. דהיינו שלב אחד - מעשה הקניה של החולצות בסך הנ"ל, ואח"כ כשיידעו אותו במבצע - הוסיף לרכוש. ופעולה זו אינה קשורה להמשלח כלל. וכיוצא בזה כתב בכנסת הגדולה (הגהות הטור אות מא בשם

מהר"י אדריי סימן קפט) דאפשר שכשהשליח השתדל להרוויח את הסך ההוא, הכל לשליח. (אומנם אפשר שכל מה שכתב זה רק כשהרוויח ולא בכה"ג שיצר השליח הנחה).

ב. הש"ך (קפג ס"ק טו) כתב ששליח שהצליח בחכמתו לעבור את המכס מבלי לשלם למוכס. מה שחסך חוזר למשלח, ומגיע לשליח רק שכר כפועל. ובשו"ת דברי ריבות (קיא) וכן מהרש"ך (ח"ב סימן ג' ו-צא) חולקים. וס"ל שכל מה שהיה אמור לשלם למוכס, יקבל השליח. ובמשמרת שלום (קפג ס"ז) כתב שלשית הר"י הנ"ל, יש לחלוק עם בעל הסחורה, שגם סחורתו גרמה לרווח זה. מה שאין כן לשית רש"י הנ"ל, הכל לשליח שהוא עשה פעולה, להברית את המכס וחשוב כאילו המעות נשארו לו ולא בגלל המשלח. והקשה המשפט שלום (שם) שהרי נפסק בש"ע (קפג סעיף ט') שכשנתקבלה הנחה הכל להמשלח, וא"כ מדוע כאן יזכה השליח בכספו של בעל הסחורה? ומחמת שאלה זו כתב שמי שמוחק, יכול לומר קים לי, ואין להוציא מהשליח. אולם יש לדון בזה, מאחר ובש"ע נפסק שהכל להמשלח וכן היא דעת הרמ"א (שם), וגם הסמ"ע והש"ך לא השיגו ע"ז, ואין לומר קים לי בכה"ג, ויש להוציא מהשליח. ולפ"ז בנידון שלנו יש לחלק את ההנחה רק להמשלח ולא לשליח. אלא שיש מקום לחלק, בין נידון שלנו, לבין הנידון בש"ע. ששם, נשלח לפרוע חוב, והמלווה מחל על חלק מהחוב, שבה יש לומר, שמחל למי שחייב לו (הלווה) ולא לשליח. ועוד שהרי נשלח לפרוע חוב, ואם חל הפירעון בסך נמוך יותר, אין סיבה שהשליח יזכה בזה. אולם בנידון שלנו, שהשליחות בשלמותה נוספת, שהיא, הניבה את ההנחה. יש לומר, שגם למרן השליח יזכה בהנחה זו. אלא, שיש לפקפק בסברה זו, משום שבפועל לא שולם שום דבר עבור הצמיד. אלא רק נרשם בחשבונית שקונה גם את הצמיד ושולם בפועל 375 ₪. דהיינו שלא יצא מכיסו של השליח שום דבר. ועוד, שס"ס מה שנשאר הוא כספם של המשלחים, ומדוע יזכה בזה השליח? ומאחר שהשליח מוחזק, נראה לפשר בנידון זה, ולתת לבעלי המעות שני שליש דהיינו 83 ₪ ולשליח שליש 41 ₪ ויצא שכל אחת תקבל החזר כ- 17 ₪, והשליחה תקבל בנוסף ל- 17 ₪ עוד כ- 40 ₪ וגם הצמיד יישאר אצלה. כנע"ד.

קבל האמת ממי שאמר

הערך הנעלה ביותר במשנת הרמב"ם הוא האמת, ואם ידחקו לתאר את הרמב"ם במלה אחת הייתי אומר "אמת", משה אמת ותורתו אמת. הרמב"ם לא ביקש להנחיל משנה שתכליתיה לימוד האסור והמותר בלבד, חלילה לו מכך, כי תורת משה בעיני הרמב"ם אינה הוראות יצרן בלבד. תורת משה בעיני הרמב"ם היא תורת המחשבה, תורת הדעת, וכל מי שמקיים את המצוות באיברי גופו בלבד אינו משיג את תכליתן, וכפי שכתב במורה: "וכל זמן שאתה עושה מצוה, אתה עושה אותה באברך כמי שחופר גומה בקרקע או חוטב עצים מן היער מבלי להתבונן בעיני אותו המעשה, ולא ממי בא ולא מה תכליתו, אל תחשוב שהגעת אל התכלית, אלא תהיה אז קרוב למי שנאמר בהם קרוב אתה בפייה ורחוק מכליותיה" (ג, נא).

הרמב"ם גם לא היה מה שנהוג לומר היום "פוליטיקלי קורקט", כי לא שיקולי פריימריז או תקציבים וטובות הנאה העסיקו את נפשו הזכה, אלא האמת בלבד. מייצגים היטב את גישתו זו הם דבריו בפירושו לאבות כאשר הביע את דעתו ביחס

הרב ז"ר אדיר דחוח-הלוי יצ"ו

כה גדולה הייתה אהבתו של הרמב"ם לאמת, וכה עז היה רצונו להנחילה לראויים לה, עד שלעתים אתה עומד תוהו ובוהו, הייתכן שדמות נפלאה ומופלאה שכזו, נטולת פניות ותאוות, מלאה באהבת האדם, אכן חיה בינינו? וזה לשונו בהקדמתו למורה: "כללו של דבר אני הגבר אשר אם נסגר סביבו הדבר וצר לו המעבר ולא אמצא עצה ללמד אמת שהוכח אלא על ידי כך שיתאים למעולה אחד ולא יתאים לעשרת אלפים סכלים, הריני מעדיף לאמרו בשבילו ולא אחוש לגינוי אותם ההמון המרובים, ואטפל בהצלת אותו הנעלה היחיד ממה שנלכד בו ואורוהו במבוכתו עד שיגיע לשלמות וירוח ל".

ונסיים בדברי הרמב"ם בחתימתו למורה: "והוא יזכנו וכל ישראל חברים למה שהבטיחנו בו, 'אז תפקחנה עיני עוֹרֵים וְאֵינִי חֲרָשִׁים תִּפְתָּחְנָה' (ישעיה ל"ה, ה), 'הָעַם הַהֲלִיכִים בַּחֲשָׁךְ רְאוּ אֹרֶךְ יָדוֹל יִשְׁבִּי בְּאֶרֶץ צִלְמֻת אֹרֶךְ נֶגְהָ עֲלֵיהֶם'" (שם ט,א).

בכך שהצביעו עליה והראו שרק היא נכונה ורק בה הם מודים. בכך נותרה ביניהם מחלוקת רק בסוגיה העקרונית הבסיסית, אותה סוגיה שבה עומד הרע במערומיו ומגרעתו ואפסותו ניכרים לכל מול הטוב.

נתינת העיניים שמתארת הגמרא, אינה ראיית עיניים פשוטה, אלא כוונתה לתאר את הסבת תשומת לב כולם לנושא האמיתי כשהוא נפרד ממרכיבים אחרים, ומתוך דרישה לבחון אותו לגופו. בכך הפך הרשע לגל של עצמות חסרות רוח חיים ויכולת השפעה. גם בימינו עימותים רבים עובדים בצורה דומה. כשיש אדם או קבוצה שיש להם השפעה רעה במקומותינו, סימן הוא שיש גרעין של אמת בדבריהם.

יתכן שזהו גרעין קטן מאוד, אולם הוא משמעותי, ולצורך סילוקם או יכולתם של אותם רשעים, עלינו לבחון את דבריהם כראוי ולמצוא היכן קיים אותו גרעין של אמת, בבקורתם עלינו.

תיקונו של גרעין זה יסלק את יכולתם להמשיך בפעילותם הכוללת וממילא יעלם כוחם מאלי.

הדברים תמוהים עוד יותר, שכן תלמיד החכמים שמדובר עליו היה סומא (רב ששה בברכות נח, א) שכלל לא היה מסוגל לראות. רבי חיים בן עטר ממחיש את הקושי שבמעשים אלו בעזרת פסוק ממשלי (כבט, שבו מתואר הצדיק בדרך היותר מתאימה - "טוב עין הוא יבורך". כדי לבאר מעשים אלו, רבי חיים בן עטר הקדים תחילה הקדמה חשובה. מה נותן לרע את היכולת להתקיים בעולמנו? בדומה לפתגם האומר ש"לשקר אין רגלים", לכל דבר רע יש קושי להתקיים, ומה בכל זאת מאפשר לשקר או לרע להתקיים בעולמנו? חלק קטן טוב שמעורב בו הוא הנותן לו את יכולת קיומו! עירוב דברי אמת בדבר השקר הוא המקשה על השומע לזהות את השקר שנאמר בפניו. הדרך להתמודדות עם הרע, אם כן, דורשת מאתנו לזהות את גרעין האמת המצוי עמו ולהודות בו.

בדומה לעקרון שראינו בפתיחה מתוך דברי הרמב"ם, גם פעולת הצדיקים בכל אחד מן המעשים הייתה רק סילוק תמיכה שקיימה עד אז את הרשע, ובכך הרשע נפל. אותם תלמידי חכמים שעמדו בעימות עם רשע, השכילו לבחון את מכלול דברי אויבם, לזהות בהם את נקודת האמת, ולנטרל אותה.

כיצד הופכים רשע לגל של עצמות?

הרמב"ם ביאר במורה הנבוכים (ג, ש"א) הקב"ה עושה אלא דברים טובים, וכדברי חז"ל ש"אין דבר רע יורד מלמעלה" (בראשית רבה נא, ה). נובע מעקרון זה שכל פורענות שמגיעה לאדם או אומה, אינם תוצאות רצונו של הקב"ה להרע, אלא הם נגרמים מהפסקת התמיכה וההגנה הטובים שהוא רגיל לתת, ובהעדרם נחשף אותו חוטא לפגיעות רבות ומשונות שקיימות כל העת מסביבנו. אחד ממפרשיו של הרמב"ם, רבי חיים בן עטר מסביר על פי זה את לשון הפסוק במכת בכורות האומר שבזמן שהקב"ה עבר בארץ מצרים, בכורות מצרים מתו כאילו מעצמם: "ומת כל בכור" (אור החיים, שמות יא ד-ה). לא הקב"ה המיתם אלא הם מתו מכך שסילק מהם את תמיכתו.

רבי חיים בן עטר מרחיב עקרון זה לכך שגם הצדיקים דרכם לעשות טוב ולא רע, שהרי אחת ממזירותיהם היא ההליכה וההיבקות במדותיו של הקב"ה (מצות עשה בהלכות דעות א, ה-ז). והנה בניגוד לכך, מצאנו במספר מקומות בגמרא מעשים בהם תלמיד חכמים נותן עיניו ברשע וממיתו. באחד המקומות

כנס דיני ממונות בנושא התמודדות משפט התורה בשחיתות הציבורית

ניתן לצפות בשידור חוזר על הכנס ומושביו באתר נצח ישראל (net-sah.org) באדיבות ר' עזריה נהרי הי"ו מנכ"ל חברת "שר-לייב".

בנושא ציבורי ואקטואלי כדי להוכיח עד כמה התורה הקדושה נוגעת בכל תחום מחיינו. הפעם, לצערנו, השחיתות הציבורית היא חלק מהשגרה של חיינו בישראל ונביע את עמדת ההלכה בסוגיה כבדת משקל זו הנוגעת לזכויות הפרט ולזכויות הכלל ולאיוון שביניהם". מו"ר קרא לנשיא המדינה לסייע בדרישה הציבורית לאפשר התדיינות בבתי הדין הממוניים בישראל, "אין שום סיבה או היגיון שלא יאפשרו לציבור רחב בישראל להתדיין בבתי הדין לענייני ממונות, כי זו המהות שלנו בכנס השנתי כאן אשר נועד לעורר את הנושא הזה, כוחה של משפט התורה בכל נושא ועניין בחיינו".

ואכן התקיים משפט מבוים בו ישבו דייני בית דין לממונות כשליצידם עורכי הדין ב"כ התובע וב"כ הנתבע של ראש עיר שנחשד בקבלת טובות הנאה, ומו"ר ישב בראש ההרכב ואמר לבסוף את עמדת ההלכה מתי על ראש העיר לפרוש מתפקידו ומהם זכויותיו האישיות אל מול החובה שלו כלפי הציבור. וכך סיכם מו"ר: "להלכה עמדה ברורה וחד משמעית בנושא השחיתות הציבורית כמו בכל נושא אחר, ונמשיך לדרוש את התביעה הברורה והחד משמעית שלנו לאפשר לציבור בישראל להתדיין כהלכה בבתי דין ממוניים".

עוד רק יצאנו מחנוכה וכבר נפתח הכנס לדיני ממונות ה-24 במלון 'רמדה' ירושלים ע"י מו"ר הרה"ג רצון ערוסי שליט"א, והוא בהתמדתו כשנים קודמות בחר את הנושא הבער כ"כ בימים אלו, והוא השחיתות הציבורית לאור משפט התורה.

מיום רביעי ועד מוצ"ש (ב-ה טבת תשע"ה), 2014-27-28, התקיימו 6 מושבים ודיונים פוריים והרצאות מקיפות בשחיתות על כל אפשרויותיה בהרצאות שניתנו מגדולי הרבנים הרבנים הראשיים לישראל בהווה ובעבר, ורבי ירושלים, דיינים ואנשי משפט.

אף נשיא המדינה רובי ריבלין כיבד בדבריו במעמד הפתיחה, וכך אמר בין היתר: "העם דרש ודורש צדק חברתי, והמלחמה בשחיתות הציבורית היא חלק מן התשובה שאנו מעניקים לתביעה מוצדקת זו, השחיתות הציבורית מייצרת נזק מסוג אחר, ארוך טווח ומסוכן לאין ערוך. עם כל בכיר בהווה ובעבר שמורשע בדין, הולך ומתעורר אמון הציבור לא רק בנבחרי אלא בעצם המערכת השלטונית, וגובר חוסר האמון של האזרחים בשירות הציבורי".

מו"ר נשיא הכנס, אמר בדבריו כי הציבור בישראל חפץ להתדיין במשפט התורה וחובה על נציגי הציבור לאפשר לציבור שומרי מצוות להתדיין כהלכה, "בכל שנה אנו עוסקים כאן

כוס תנחומים

לידידנו היקר
ר' משה פרחי הי"ו
וכל המשפחה

בפטירת האם והסבתא הדגולה
האשה הכשרה
מרת
מרם ב"ר יוסף ע"ה
המקום ברוך הוא ינחמכם
נחמה שלמה ויגדור בעד
פרצתכם ובעד פרצות עמו בית
ישראל

המנחמים
מערכת אור ההליכות

כוס תנחומים

לידידנו גבאי וחבר וועד ביהכ"נ
משכן שלום ספרא - מודיעין
ר' זוהר סולמי יצ"ו
וכל המשפחה

בפטירת האב, הסב, האיש הכשר
והישר באדם, מסביר פנים לכל
אדם, משכים ומעריב,
גבאי ביהכ"נ 'מגדל עוז נתן' יד
אליהו - ת"א
ר' יאיר ב"ר נתן סולמי ז"ל
המקום ב"ה יגדור בעד פרצתכם
ותזכו לראות מאורות חליפת
מאורו בבחינת ובה השמש וזרח
השמש

המנחמים
מערכת אור ההליכות

קריאת קודש לעדת תימן

הצטרף היום ללימוד הרמב"ם היומי

בבית הכנסת שלך

זה פשוט, קל, ללא שום הוצאה
והתמורה ברורה

לימוד התורה

על פי "משנה תורה"

לפרטים: עתניאל 052-4700429

בתי כנסת שיצטרפו ללימוד היומי יקבלו ספרים
וחומר לימודי...

בשיתוף מכון מש"ה לחקר משנת הרמב"ם

הברית. ואינו כי לקח אותו א-להים. האם כבר התחייב בברכת שהחיינו שרובצת עליו לברכה או שמא פרח לה יחד עם הסתלקותו?

ת: כלל יהא נקוט בידך. כל שלא בירך שהחיינו, ובטל הדבר שבגיניו מברך, שוב אינו מברך. לדוגמה, הרואה פרי חדש, מברך שהחיינו. נהגו לברך כשאוכלים פרי חדש, היה ואכל, ונזכר שלא בירך, שוב אינו מברך. לא נהגנו לברך שהחיינו על לידת הבן, רק בברית, וכיון שמת, שוב אין לברך.

ש: האם מותר לדעת הספרדים להוסיף מיונו לטונה או לביצה מרוסקת בשבת משום מגבל?

ת: לפי ילקוט יוסף - מותר, אבל לצורך אכילה מיידית, ולא יערבב בכה, אלא בנחת. לפי אור לציון - יש צורך בגיבול, בדרך של שינוי, כגון שתי וערב.

ש: בנוגע לכשרות טוסטר אובן. הביאה אלינו למשרד אחת מהעובדות טוסטר אובן. בביתה הם לא שומרים על כשרות על אף שהיא אומרת כי לא אוכלים בשר וחלב. ברצוני להכשיר את הכלי הזה לצורך שימוש בו. כיצד אני מכשירה?

ת: אם היה ידוע שאפו בו דברים אסורים בעליל, הרי שאין לו הכשר. אבל מאחר ואין ידוע, אלא הנחה או השערה שההורים החילוניים השתמשו בו באיסור, הרי זה ספק, ומן הספק ניתן להכשירו ע"י ניקיון טוב, וליבון קל.

ש: א. בביהכ"נ בשכונה יש לנו מטבח ואולם. המטבח נמצא בתוך ביהכ"נ (יש לו דלת מתוך ביהכ"נ ונדלת לבחוץ), ואילו האולם שהוספנו צמוד לקיר ביהכ"נ (יש לו דלת משל עצמו). כשאנחנו מסיימים לסעוד באולם, אנחנו מחזירים את הסכ"מ למטבח, ויוצאים. ולפעמים, אני אוכל בעזרת הנשים, ואז נכנס למטבח שבתוך ביהכ"נ. האם המטבח נחשב לביהכ"נ? שאם לא, לפעמים יוצאים מהאולם, נכנסים למטבח, שמים את הסכ"מ ויוצאים דרך דלת ביהכ"נ, ולכאורה אנחנו מקצים דרך ביהכ"נ. מה עושים?

ב: האם מותר לדבר במטבח דברי חולין (טלפון או שיחת רעים) וכן בעזרת הנשים?

ג: האם בכלל מותר לאכול במטבח וכן בעזרת נשים?

ת: א. אני לא לגמרי הבנתי את הצורה, ובכל זאת אנסה להשיב. אני מבין שיש בבית הכנסת פינה עם קירות או מחיצות קבועות, ואותה פינה היא מטבח, למטבח זה אין שום קדושת בית הכנסת. אולם צריכים לפתור קושי הלכתי אחר, שהמעבר מן האולם למטבח הוא דרך בית הכנסת, ודבר זה אסור. או מן המטבח לאולם, כי אז בית הכנסת משמש כמעבר, ואסור.

ב: מבחינה הלכתית אין איסור לדבר במטבח בשיחות טלפון ושיחת חולין של רעים, אבל בעזרת נשים יש להחמיר, יש שנותנים לה דין קדושת בית הכנסת, בגלל שהנשים מתפללות בה בקביעות, ורצוי להחמיר בזה.

ג: במטבח - כן. בעזרת נשים - רצוי שלא.

להודות לה' שייחד אותנו מכל האומות ע"י ציצונו בתורה ובמצוות, כדי לזכר נפשותינו כנ"ל. ברכות שבה - להודות ולשבח לה' על רוב נפלאותיו, גבורותיו וחסדיו.

ש: 1. אכל קודם ג'עלה ואכ"כ סעודה עם לחם. האם מברך ברכה אחרונה על הג'עלה?

2: אם נטל ידיו על הג'עלה כגון שטבלתפוח בדבש, האם יכול שובידים על הלחם?

ת: 1. לא. וגם בליל הסדר אין מברכים ברכה אחרונה אחרי אכילת כזית כרפס. כי הג'עלה היא התחלת הסעודה, והברכה שלאחר הסעודה ברכת המזון פוטרת הכל.

2: לא. רק בליל הסדר חוזר ונוטל.

ש: ג'עלה לפני המוציא - אם אדם מברך ברכה אחרונה, האם זוכר לה לבטל או אברהם שאינה לצורך?

ת: לא. כי יש לו על מי לסמוך, וכך הייתה משנת רבינו בצעירותו, אך אין לנהוג כן אלא לפי מנהג אבותינו שיש לברך רק ברכת המזון בסוף סעודתו שפוטרת אכילת הג'עלה.

ש: היום התרבו המסעדות הטבעוניות, שלכאורה מאחר שאין בהם שימוש בשר/דגים/ביצים/חלב או כל דבר אחר מהחי, אין בעיה לכשרות. מאחר שמסעדות כשרות כרוכות בתשלום וסביב הנושא יש הרבה בעייתיות בשל הסטיגמטיות לצערנו, בעלי מסעדות טבעוניות לא דואגים להכשר למקום. האם מאחר שמדובר במסעדה טבעונית, אין כל בעיה לאכול במקום למרות שאין בו תעודת כשרות? והאם בכל זאת יש ענייני כשרות הנוגעים גם למסעדה כזו [בהנחה שהיא אינה פתוחה בשבת כמובן]?

ת: סליחה, טעות. גם בעולם הצומח יש בעיות כשרותיות: תולעים, טבל, ערלה, שביעית, חדש ועוד. לבד מזאת יש בכל המסעדות חומרי טעם וצבע, שיש בתוכם מרכיבים מן החי ואפילו מן החי הטמא. ולכן אין אפשרות מעשית בימינו לסעוד במסעדה טבעונית בלי הכשר. באשר לסטיגמות, יש לפתוח במסע הסברה, כי יש בסטיגמות הרבה דעות קדומות, וגם הרבה עלילות ושונות דת. יש גם מחללי שם ה', ולדעתי, על הרבנות לטפל בהם טיפול שורש.

ש: 1. האם צריך לחשוש לקרוא לתינוק שנולד, ע"ש חלל צה"ל שנהרג בפעילות מבצעית? 2. לשם העברי שנבחר לתינוק, רצונו לצרף את שמו של החלל שהוא שם לא יהודי שניתן לו בחו"ל. ראוי לציין שאותו חלל היה יהודי שומר מצוות בעל מידות טובות. האם אפשר לצרף את השם?

ת: 1. לפי רבינו, אין שום חשש לקרוא לתינוק ע"ש חלל צה"ל. 2. לא נהגו אבותינו בשינוי שמות. ומכל מקום, לאחר שהתינוק נקרא בשם מלשון הקודש, אין להוסיף לו שם לעז, ואפילו הוא חלל יהודי שומר מצוות.

ש: מי שנולד לבן ולא בירך שהחיינו, מתוך מחשבה לברך שהחיינו יחד עם המילה. אך לצערנו התינוק נפטר לפני

ש: 1. האם בט"ו בשבט לפי מורי אומרים תחנון? 2. איפה מזכיר ברמב"ם ט"ו בשבט?

ת: רבינו לא זכר ט"ו בשבט כיום שאין אומרים בו תחנון.

ש: האם בתקופת ציון טוב שבט, וכיצד?

ת: לפי העדויות שנמסרו לי, רק בביכ"נ ולאוסטא צנעא נהגו לומר את התיקון, אבל לא נהגו באכילת פירות.

ש: מהו מנהגי יהודי תימן בסדר ט"ו בשבט?

ת: בתקופת לא היה שום מנהג של סדר ט"ו בשבט, לבד מאלה שנהגו שלא לומר תחנון בט"ו בשבט.

ש: בבית הכנסת בו אנו מתפללים, רוב ככל המתפללים נוהגים לחלוץ תפיליהם קודם תפילת מוסף של ר"ח. אחד או שנים מהמתפללים נוהגים כרמב"ם, ואינם חולצים תפיליהם במוסף. דבר שהינו ניכר, ואף עורר תמיהה אצל חלק מהמתפללים שאינם בקיאים בחילוקי המנהגים. הם פנו ושאלו, כיצד ראוי להם לנהוג. האם להמשיך ולנהוג כמנהגם בשונה משאר המתפללים, או שרצוי שיחלצו תפיליהם קודם מוסף על מנת שלא יראו כפושעים מן הציבור?

ת: אם הרוב חולצים ומיעוט לא חולצים, והרוב אינם יודעים ואינם מבינים טעמי המנהגים, וקיים חשש למחלוקת, על המיעוט לחלוץ כדי לא לשנות ממנהג הרוב. ואם גם הרוב יודעים בטעמי המנהגים ואין חשש למחלוקת, כל אחד ינהג לפי מנהגו. שהרי מעשים שבכל יום, בבתי כנסיות שיש מאחריהם, ויש מקדמים, ובעיקר בשטיבלים, נמצא בין המתפללים עם תפילין ובלי תפילין.

ש: יש לי בחצר אדנית בגובה של כ-50 ס"מ וברוח של כ-3 מטרים. החצר עצמה הינה יציקת בטון של כ-20 ס"מ ואין בה אדמה חשופה. החצר אינה מקורה. האם ניתן לשתול צמחים (נוי מאכל)?

ת: אם אין החצר מקורה, אסור לשתול, כדין עציץ שאינו נקוב, שאסור מדברנו לזרוע בו או לשתול. גם כשהחצר מקורה, יש צורך גם בדפנות, כדי שיהיה לחצר דין בית, כדי להקל לזרוע שם לפי שיטה מסוימת.

ש: מהי ההגדרה של ברכת נהנין, ומהי המטרה של ברכת נהנין? מהי ההגדרה של ברכת המצוות, ומהי המטרה של ברכת המצוות? מהי ההגדרה של ברכת השבח, ומהי המטרה של ברכת השבח?

האם כל המטרות שלשמן אני מברכת הם שוות? כוונתי היא: האם המטרה שלשמה אני מברכת את ברכת המצוות, שווה למטרה של ברכת הנהנין וברכת השבח ולהפך?

ת: כל הברכות, על סוגיהן השונים, נועדו לצרוב בתודעתנו שהכל מאתו יתברך, שאנו שלו, והכל שלו, וככל שנידבק בידיעתו, ונאהבתו, כך נזכר נפשותינו ונידמה למלאכים, ונזכה אחרי המוות, בחיי אמת ונצח. ברכות הנהנין - להודות לה' על בריות שברא להנאותינו. ברכות המצוות -

לכו אל יוסף, אֲשֶׁר יֹאמַר לָכֶם תַּעֲשׂוּ

קדיש. ומי שאומר דוקא ששי אינו יודע מה הוא אומר, אדרבה אצל האשכנזים והספרדים דוקא גדול שבציבור עולה ששי והם תמהים ליצור שמעלים קטן לששי, ולפיכך אין להתחשב בהמונים הללו וצריכים ללמוד תורה ואז ידעו איך נוהגים.

ג: לדעת "השאמ"י ילד יעלה לברך בקבוצה ששיהאם נכון הדבר? או שיש גרסה אחרת?
ד: האם משום דרכי שלום עלינו לותר על אחיזתנו בדעת הרמב"ם רק משום ש-5 אנשים מהצבור מתוך 30 מעוררים וכוזב בעיני?
בכבוד רב בשם מתפללי ביכ"ס

בס"ד יום ג' כ"ה באדר תשנ"ד

לכבוד הרב הגאון שליט"א אנו צבור מתפללים מעורב "שאמ"י ובלדי"

הנוסח "הבלדי"

נהוג [ב]בית הכנסת 14 שנה.

השאלה:

א: האם ילד בן 7 רשאי לעלות ולברך על ספר תורה בשבת?
ב: באיזה מברך אינו רשאי הילד לעלות ולברך?

בכבוד רב יוסף קאפח

קוראים נוספים המעוניינים לפרסם תשובות ליוזמי הרבים, מאת מ"ר הגאון רבי יוסף קאפח זצ"ל: מוזמנים ליצור קשר בטלפון: 054-2443930 או בדוא"ל: orhalichot@gmail.com

כוס ברכות ואיחולים ללידידנו היקרים ר' משה פרחי ונו"ב אביגיל לרגל הולדת הנכדה שירה בת אבינועם וסיון אברהם יהי רצון שתזכר לראותה אשת חיל בישראל עם שאר יוצאי חלצנים

אור ההליכות

הליכות עם ישראל

עמותה להפצת ערכי היהדות הנאמנה

רח' הרב שלום יצחק הלוי 4 קריית אונו ת.ד. 211, 55100 עורכי ראשי: יוסף פרחי

עורכי משנה: אריאל פרחי, שמואל חמדי

חברי המערכת: הרב צפניה ערוסי, אבי חמדי, אביעד רחבעם, ישראל רוב

טל': 03-5340819 פקס': 03-5343658

דוא"ל: orhalichot@gmail.com

מספר המערכת של העלון בספרייה הלאומית: 2789255

כתובת לתרומות להמשך הפצת העלון: ת.ד. 5042 נתניה